

Wyrok z dnia 26 września 1996 r.
III ARN 46/96

Rewizja nadzwyczajna skierowana przeciwko uzasadnieniu prawomocnego wyroku (art. 423 § 1 zd. 2 KPC) nie może swym wnioskiem o usunięcie jakiegoś fragmentu uzasadnienia doprowadzić do tego, że przestanie być ono zrozumiałe. W takiej sytuacji zmiana zaskarżonej części uzasadnienia powinna polegać na zastąpieniu w nim jedynie określonych słów, czy zwrotów.

Przewodniczący SSN: Adam Józefowicz, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski, Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Jerzy Kuźniar, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Włodzimierza Skoniecznego, po rozpoznaniu w dniu 26 września 1996 r. sprawy ze skargi [...] Zakładów Przemysłu Spirytusowego "P." w P. na decyzję Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 marca 1995 r. [...] w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji o wznowieniu postępowania, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od uzasadnienia wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 4 grudnia 1995 r. [...]

z m i e n i ł uzasadnienie zaskarżonego wyroku w taki sposób, że w akapicie 3 na stronie 3 słowa: "Ministra Przemysłu i Handlu" zastąpił słowami: "Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej".

U z a s a d n i e n i e

Romuald i Stanisław K., następcy prawni Walentego W., współwłaściciela Wytwórni Win i Soków Owocowych "L." Spółka z o.o. w P., działający w imieniu własnym oraz w imieniu następców prawnych pozostałych współwłaścicieli tej Spółki, wystąpili w dniu 17 kwietnia 1990 r. do Ministra Przemysłu i Handlu z wnioskiem o "zwrot" przedsiębiorstwa, gdyż jego przejęcie na rzecz Państwa nastąpiło z rażącym naruszeniem prawa, polegającym na nieprzeprowadzeniu w sprawie żadnego postępowania. Wspomniany wniosek został przekazany Ministrowi Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, który decyzją z dnia 7 stycznia 1993 r. [...] stwierdził nieważność zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 21 kwietnia 1949 r. o wznowieniu postępowania w sprawie przejęcia "L." na własność Państwa wobec wyjścia na jaw nowych okoliczności, wskazujących na zatrudnianie w przedsiębiorstwie więcej niż 50 pracowników. Tą samą decyzją stwierdzono nieważność orzeczenia Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 23 lipca 1949 r. o przejęciu na własność państwa, na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. (Dz. U. RP Nr 3, poz. 17) Przedsiębiorstwa Wytwórni Win i Soków "L." Sp. z o.o. - P., ul. W.

Po rozpatrzeniu skargi [...] Zakładów Przemysłu Spirytusowego "P." w P., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie decyzję tę uchylił wyrokiem z dnia 25 lutego 1994 r. [...] podnosząc w uzasadnieniu, że w postępowaniu administracyjnym nie ustalono w szczególności, czy przedmiotowe przedsiębiorstwo podlegało nacjonalizacji jako fabryka wódek (art. 3 ust. 1 lit. A pkt 10 ustawy nacjonalizacyjnej), czy też z

powodu zatrudniania więcej niż 50 pracowników na jednej zmianie (art. 3 ust. 1 lit. B ustawy).

Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej przy ponownym rozpatrywaniu sprawy zwrócił się w dniu 16 listopada 1994 r. do Ministra Przemysłu i Handlu o załatwienie według kompetencji sprawy zasadności zarządzenia z dnia 21 kwietnia 1949 r. w przedmiocie wznowienia postępowania nacjonalizacyjnego, a następnie zwrócenie akt, aby można było rozstrzygnąć sprawę zarzutów dotyczących orzeczenia o nacjonalizacji, wydanego w dniu 23 lipca 1949 r.

Minister Przemysłu i Handlu, decyzją z dnia 27 marca 1995 r. [...] stwierdził na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 i 158 § 1 KPA nieważność zarządzenia z dnia 21 kwietnia 1949 r. w sprawie wznowienia postępowania dotyczącego przejęcia Wytwórni "L." na własność Państwa. W skardze na tę decyzję [...] Zakłady Przemysłu Spirytusowego "P." w P. podniosły, że stwierdzenie nieważności nastąpiło bez uprzedniego zbadania podstawy prawnej wznowienia postępowania zarządzeniem z dnia 21 kwietnia 1949 r.

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 4 grudnia 1995 r. [...] uchylił zaskarżoną decyzję, wskazując w uzasadnieniu, że wskutek jej wydania powstał taki stan prawny, jakby wznowienie postępowania nigdy nie nastąpiło, podczas gdy obowiązuje nadal orzeczenie Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 23 lipca 1949 r. o przejęciu przez Państwo Wytwórni "L."

Ponadto Sąd stwierdził w uzasadnieniu, że "Jest poza dyskusją, iż przedmiotem rozpoznania przez Ministra Przemysłu i Handlu powinna być ocena orzeczenia Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 23 lipca 1949 r., jako mająca zasadnicze znaczenie w sprawie, a decyzję o wznowieniu postępowania należało rozpoznać jednocześnie z decyzją merytoryczną, jako wstępny etap procesowy decyzji merytorycznej. Skutkować to powinno wydaniem jednej decyzji w przedmiocie wznowienia i co do meritum sprawy".

Cytowany fragment uzasadnienia wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie rewizją nadzwyczajną z dnia 26 czerwca 1996 r. zaskarżył Minister Sprawiedliwości, zarzucając, iż narusza on interes Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż pozostaje w rażącej sprzeczności z art. 157 § 1 KPA. W związku z tym, na podstawie art. 57 § 2 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz. U. Nr 74, poz. 368 ze zm.) skarżący domagał się korektury zaskarżonego uzasadnienia przez "nakazanie" skreślenia cytowanego fragmentu.

W uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej skarżący podniósł, że z przepisu art. 157 § 1 KPA wynika wyraźnie, iż organem pierwszej instancji właściwym do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadkach określonych w art. 156 KPA jest organ wyższego stopnia w stosunku do organu, który wydał decyzję w sprawie objętej postępowaniem, a jeżeli decyzję wydał organ naczelny, to postępowanie o stwierdzenie jej nieważności prowadzi ten sam organ lub jego następca prawny. Skoro więc orzeczenie z dnia 23 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa Wytwórni "L." w P. wydał Minister Przemysłu Rolnego i Spożywczego, to właściwym do przeprowadzenia postępowania w trybie art. 157 § 1 KPA i rozstrzygnięcia, czy istnieją podstawy do stwierdzenia nieważności wspomnianego orzeczenia, jest dziś Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Odmienne stanowisko wyrażone w zaskarżonym uzasadnieniu stanowi rażące naruszenie powołanego przepisu oraz interesu Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż może w praktyce orzecznictwa organów administracyjnych prowadzić do wydawania

decyzji dotkniętych nieważnością, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 1 KPA.

Odpowiadając na rewizję nadzwyczajną w dniu 2 września 1996 r., Spółka z z.o.o. "L." wniosła o jej uwzględnienie, z tym, że w miejsce kwestionowanego fragmentu uzasadnienia domagała się wpisania innego, zaproponowanego przez siebie tekstu. Natomiast odpowiedź na rewizję nadzwyczajną, wniesiona w dniu 13 września 1996 r. przez [...] Zakłady Przemysłu Spirytusowego "P." w P., nie kwestionuje wprawdzie trafności zarzutu Ministra Sprawiedliwości, ale zwraca uwagę na przekroczenie sześciomiesięcznego terminu z art. 421 § 2 KPC, a ponadto podnosi, że uzupełnienie zaskarżonego wyroku o fragment proponowany przez Spółkę prowadziłoby do merytorycznego przesądzenia toczącego się sporu.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Przepis art. 157 § 1 KPA nie pozostawia bowiem wątpliwości co do tego, że właściwy do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadkach wymienionych w art. 156 KPA jest organ wyższego stopnia, a jeżeli kwestionowaną decyzję wydał naczelny organ administracji państwowej - to jemu przysługuje wspomniana kompetencja. Jest przy tym oczywiste, że w razie ewentualnej likwidacji określonego organu, właściwość w sprawach unormowanych przez art. 157 § 1 KPA przechodzi na organ będący jego prawnym następcą.

Jeżeli zatem o przejęciu Wytwórni "L." na własność Państwa orzekł w dniu 23 lipca 1949 r. Minister Przemysłu Rolnego i Spożywczego, to wyłączną kompetencję do stwierdzenia ewentualnej nieważności tego orzeczenia ma dziś organ będący sukcesorem urzędu Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego, czyli Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Wprawdzie organ ten nie kwestionował swej właściwości w tym zakresie, ale nie czuł się równocześnie kompetentny do orzeczenia o nieważności zarządzenia w sprawie wznowienia postępowania w sprawie przejęcia "L." na własność Państwa, gdyż zarządzenie to w dniu 21 kwietnia 1949 r. wydał Minister Przemysłu i Handlu. Dlatego Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej przekazał sprawę w tej części do załatwienia Ministrowi Przemysłu i Handlu. Stwierdzenie przez tegoż Ministra nieważności zarządzenia z dnia 21 kwietnia 1949 r. spowodowało jednak taki stan prawny, że obok orzeczenia przez Główną Komisję do Spraw Upaństwowienia o wykreśleniu "L." z listy przedsiębiorstw podlegających nacjonalizacji w obrocie prawnym pozostaje - bez wznowienia postępowania - orzeczenie Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego o nacjonalizacji "L."

Taką sytuację prawną słusznie zakwestionował Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, wskazując w uzasadnieniu swego wyroku, że decyzję w sprawie wznowienia postępowania należało potraktować procesowo, jako wstępny etap decyzji merytorycznej w sprawie ewentualnego unieważnienia decyzji nacjonalizacyjnej i obie sprawy rozpoznać w jednym postępowaniu. Do badania legalności decyzji nacjonalizacyjnej jest jednak bezspornie właściwy Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, więc tylko jemu może też konsekwentnie przysługiwać kompetencja do wydania orzeczenia stanowiącego "wstępny etap procesowy decyzji merytorycznej" (s. 3 uzasadnienia wyroku).

Tymczasem Naczelny Sąd Administracyjny przypisał tę kompetencję Ministrowi

Przemysłu i Handlu, co nie jest kwestią przypadku, gdyż Spółka "L." już po otrzymaniu pisemnego uzasadnienia wyroku zwróciła się w dniu 26 lutego 1996 r. z wnioskiem o jego wykładnię, wyjaśniającą w szczególności, który z organów administracji państwowej pozostaje właściwy do stwierdzenia nieważności zarządzenia o wznowieniu postępowania nacjonalizacyjnego oraz orzeczenia o przejęciu przedsiębiorstwa na rzecz Państwa. Jednakże Sąd postanowieniem z dnia 8 marca 1996 r. odmówił dokonania wykładni wyroku, argumentując, że skoro uchylona została decyzja Ministra Przemysłu i Handlu, to nie może być wątpliwości, iż do wyłącznej kompetencji tego organu należy dalsze postępowanie w sprawie.

Trafny jest więc zarzut skarżącego, że kwestionowany fragment uzasadnienia stanowi nie tylko rażące naruszenie art. 157 § 1 KPA, ale również naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej przez BBgroźbę&& wydawania w orzecznictwie organów administracji decyzji dotkniętych nieważnością w rozumieniu art. 156 § 1 pkt 1 KPA. Uwzględnieniu rewizji nadzwyczajnej nie sprzeciwia się zatem upływ sześciomiesięcznego terminu z art. 421 § 2 KPC.

Wydanie orzeczenia w pełni zgodnego z wnioskiem rewizji nadzwyczajnej nie było jednak możliwe. Uzasadnienie pozbawione zakwestionowanego fragmentu stałoby się bowiem niezrozumiałe i choćby przez to niezgodne z wymaganiami art. 328 § 2 KPC. Dlatego też Sąd Najwyższy zmienił zaskarżony fragment uzasadnienia w taki sposób, że błędnie wymieniony w nim naczelny organ administracji państwowej zastąpił wskazaniem organu właściwego, czyli Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Z wyżej podanych względów, na podstawie art. 423 § 1 zd. 2 KPC orzeczono, jak w sentencji.

=====